

Z P R A V O D A J S B Č

Informace pro členy Společnosti

b r a t ř í Č a p k ů /SBČ/

6. číslo

květen 1978

I. K dílu a životu bratří Čapků

Čím byla pro Společnost bratří Čapků

/Úvodní proslov dr. Františka Krčmy k večeru SBČ na počest 75. výročí narození Olgy Scheinpflugové dne 2.XII.1977/.

Nesešli jsme se, abychom evokovali v plné šíři tak vynikající zjev naší kultury, jakým je národní umělkyně Olga Scheinpflugová. Nepořádáme tuto pietní slavnost ani proto, že Olga Scheinpflugová byla patnáct let přítelkyní, tři roky ženou a třicet let vdovou Karla Čapka. Máme dva jiné podstatnější důvody: to, čím byla pro jeho osobu, dílo a odkaz - a to, co znamená pro Společnost bratří Čapků.

Její vztah k Čapkovi je hájemství tak rozsáhlé, že kdybychom se ho chtěli blíže jen dotknout , zapletli bychom se do takového množství faktů, svědectví, úvah a soudů, že bychom v nich hladce utratili ty spoře vyměřené dvě hodiny dnešního podvečera. Jako pořadatelé máme štěstí, že můžeme spoléhat na to, že máme před sebou publikum zasvěcené, které jistě četlo Český román a Listy Olze. A mnozí jistě slyšeli její dvě přednášky o Čapkovi opravdu z nejbližší vzdálenosti a četli desítky jejích článků, fejetonů, odpo-

vědí v anketách, o něž byla po celý svůj život neúnavně žádána jako člověk, nejpopulárnější. Lepší obraz jejího významu pro Čapkův život a literaturu ostatně nikde nenajdete. A stěží bychom v našich kulturních dějinách hledali obdobu uměleckého vztahu takové úrovně a intenzity.

Pokud jde o její zásluhy o odkaz Karla Čapka, je užitečné si uvědomit, že popularnost jejich celoživotního hlubokého svazku byla jen složkou věhlasu Olgy Scheinpflugové a spisovatelky. Ostatně tato složka se nejvýrazněji projevila až po Čapkově smrti, kdy se tato křehká duše osvědčila jako vášnivá a tvrdá obhajovatelka jeho odkazu. Za jeho života ani po jeho smrti jí to veliké jméno mnoho šťastných chvil nepřineslo - vzpomeňme jen na protektorát. Ale její duchovní solidarita s milovaným mužem se stala takovou dominantou jejího života, že pro ni neváhala dát v sázku i vlastní umělecké vyžití. Spotřebovalo to ovšem mnoho zvýšených tepů jejího nemocného srdce, kterých by byla jistě daleko prospěšněji využila v rolích, které jí byly okolnostmi s Čapkem souvisejícími odepřeny a od nichž jí na samém vrcholu tvůrčích sil odřízla poslední opona Čapkovy Matky.

Méně znám je druhý podnět k dnešnímu našemu shromáždění: její význam pro Společnost bratří Čapků. Nebyla sice iniciátorkou jejího vzniku, ale od začátku podporovala její působení. Vždyť nemohla být s nikým jiným duševně spřízněna víc než s těmi, kteří měli a dodnes mají ve svých stanovách za cíl rozmnožovat, šířit a prohlubovat znalost

díla toho, který byl smyslem jejího života. Ovšem nikdy se neomezila na pouhé „duchovní spříznění“. Aniž se stínem své autority pletla do řízení Společnosti, věnovala jí takovou osobní podporu, že není přehnané říci, že bylo období, kdy i ona sama plnila úkoly Společnosti víc, než všichni tehdejší členové dohromady. Pomohla jí udržet na živu zejména tím, že nezapomněla, že SBČ si mimo členské příspěvky oparuje hmotné prostředky také dary a podporami. Ač časově přetížena svou prací hereckou i literární, dokázala pro literární historii udržet a rozmnožit Čapkův archiv, mimo jiné tím, že po jeho smrti proměnila svůj dům v opravdový hrad Čapkovy památky, v muzeum jeho písemnictví i věcí – tedy prakticky to, co stanoviny předepisují i členům SBČ.

Co říci o ní samé, o její osobnosti, o výsledcích půl století tak vzácné souhry vrozeného nadání a příkladné pracovní kázně? Sebe obdivnější kritiky současníků, sebevětší popularita v národě ani živé vzpomínky jejích diváků nemohou zachovat adekvátní představu toho, co bylo jejím hlavním talente – herectví. Její význam v dějinách dramatického umění vám nastíní profesor Karlovy univerzity dr. František Černý. V ostatním programu přineseme ukázky toho, co vynikajícího tu zbylo i mimo herectví – ukázky jejího díla básnického a beletristického. Prosím, abyste to, co zde uslyšíte, brali jako namátkový průřez jejím dílem. Nepředvedeme vám úryvky toho, co bylo již vytištěno či nahráno na divadle, ale seznámíme vás – k dokreslení hereckého medailonu profesora Černého – s ukázkami, které jste si

dosud sami přečíst nemohli, protože jsou dosud v pozůstalostních rukopisech. Jsou to jednak některé neotištěné básně, zejména ukázky z dosud nevydané sbírky vlastních hereckých proměn ALBUM A ZRCADLO, jednak ukázky z nevydaných memoárů „Byla jsem na světě“, které jsou nejen dokumentem doby, ale podle Josefa Trägera a nejen podle něho - vrcholem jejího prozatérského umění.

Abychom nerušili vaše soustředění, dovlím si představit umělce, kteří svůj vzácný volný čas nezištně věnovali památce té, s níž na jevišti prožívali pomíjivé a přece nezapomenutelné chvíle hereckého partnerství. Poprosili jsme členku ND Elišku Poznerovou, Olžinu přítelkyni a pamětnici jejího mládí, zasloužilou umělkyni Marii Vášovou, která byla její charakterní partnerkou v časech zralosti. Zasloužilý umělec Václav Voska z MPD patřil k jejím nejvěrnějším přátelům, Vladimír Ráž, její partner z ND, byl kultivovaným hercem její obliby. Věčnou mladost Olgy Scheinpflugové na našem večeru symbolizují dva, kteří z nejmladší generace měli její umění a obdiv, Klára Jerneková s ní dohrála v poslední inscenaci „Bláznivé ze Chaillot“ a Jaromír Hanzlík - Tony v Čapkově Matce, byl poslední herec, kterého objímala na jevišti v posledním jednání svého posledního představení.

Potlesk, kterým je na pódiu uvítáte, buďte nejen ozvěnou toho, potlesku, kterým jste zasypávali Olgu Scheinpflugovou za života, ale i vyjádřením vašeho přesvědčení, že tato výjimečná žena tolika talentů, jejíž ženský génus zaujal svým duchem a o-

sobním kouzlem každého, kdo se s ní setkal, jejíž nejpočetnější mravní zásadovost, vštípená otcem a ukovaná Karlem Čapkem neměla obdoby, že tato výjimečná žena nepřestane být součástí duchovního povědomí našeho národa a její život a osudy ojedinělým příspěvkem k dějinám české kulturnosti.

M I M I

/Z rukopisné sbírky básní ALBUM A ZRCADLO, kterou O. Scheinpflugová napsala na své role. Báseň Mimi na hlavní postavu z Čapkova Loupežníka přednesla na večeru O.S. Klára Jerneková./

Má první role, vetché listy
i s dedikací básníka
s pocity mládí sebejistý,
už vyhasl před léty tolika.

Na krku křížek, v jednom krámě
jej měli v Praze za výlohou
a on se tenkrát usmál na mě,
ten úsměv slzy nepřemohou.

Křížek byl levný, ale pravý,
A granáty na hedvábné šňůře,
I lásku dal mi so hlavy
Jak houslový klíč k partituře.

Za pasem růži, papír a drátky,
Schoval ji k mému údivu
A smrt mi ji zase vrátila zpátky,
Teď leží v jeho archivu.

Znám dodnes všechny sladké rýmy,
Jen hlas se často zastře vzlykem,
Celý život jsem hrála Mimi
A on byl mým věčným loupežníkem.

Dílo budící respekt

/Úryvky z přednášky dr. Františka Černého
na večeru O.S. dne 2.XII.1977/

Bez herectví Olgy Scheinpflugové vůdčí tragické herečky analyticko-psychologické realistické školy, která vstupovala do našeho divadla v předvečer první světové války, za ní krátce po ní, nemůžeme si obraz českého herectví našeho věku představit, nemáme-li jej vážně pokřivit. Její umění ostatně čeká i na zařazení do kontextu evropského meziválečného herectví, právě tak, jako na to čeká umění jejích generačních druhů. Zatím se už tu a tam začíná v zahraničí tušit, že tato umělkyně má významné postavení v české kultuře. Svědčí o tom např. skutečnost, že leningradský Teatralnyj kalendr, vydaný koncem minulého roku, uvedl mezi divadelními jubilei z celého světa z českého divadla herce S. Neumanna, dramatika V. Dyka - a právě Olgu Scheinpflugovou.

Začínala svou divadelní kariéru hned po převratu na smíchovské scéně, jejíž sláva tehdy dožívala. Na tomto jevišti setkala se po prvé s režisérem Janem Borem, který později ještě dvakrát sehrál významnou roli v její umělecké dráze. Už zde se žačka Marie Hübnerové, slavné herečky realistické analytické školy, úspěšně prosazovala. Pro další vývoj Scheinpflugové bylo však velkým štěstím, že mohla záhy, už v roce 1922, přejít do Městského divadla na Král. Vinohradech, tehdy už reprezentativní scény našeho hlavního města, protože tu měla podmínky, jaké jinde nebyly. Herečka se zde

mohla za vedení Kvapilova, jenž tu od roku 1921 šéfoval, seznamovat s postupy psychologického realistického divadla z rozhraní 19. a 20. století. Vliv Hübnerové, posílený prací u tzv. předměstské lidové scény, se na Vinohradech umocnil. Nezapomeňme však ani na tu skutečnost, že zde tehdy hrál i Bohouš Zako-
pal, realistický analytik z generace povoja-
novské, který rovněž na ni působil. Konečně
právě na této scéně hostovali po převratě
několikrát moskevští herci.

Na Vinohradech získala však O. Scheinpflu-
gová i jiné podněty. Žilo tu stále dědictví
expresionistických režii K. H. Hilara.
V první polovině dvacátých let zde pracoval
jako režisér také Karel Čapek, který se snažil
hledat podněty pro současné divadlo v staré
komedii della' rte.

Na vinohradském jevišti stala s O. Schein-
pflugová ve dvacátých letech spolu s další-
mi herci své generace, zejména se Z. Štěpán-
kem, M. Pačovou, F. Smolíkem a H. Haasem čle-
nem jakéhosi Borova mikrosouboru, když tento
režisér byl sem ze Smíchova angažován. Stala
se protagonistkou talentované mladé herecké
skupiny, která do konce tohoto dese-
tiletí postupně ovládla divadlo a dospěla
k řadě vynikajících inscenací.

Během dvacátých let se O. Scheinpflugová
vypracovala ve vůdčí tragickou herečku této
generace a na repertoáru současném kla-
sickém, dobrém i špatném, formovala svůj
obraz současné ženy. Její výpověď o ženě se
velmi lišila od obrazů L. Dostálové, velké
tragédky povojanovské generace, i od obrazů,
které od poloviny dvacátých let začaly vy-
tvářet na avantgardních scénkách Prahy hereč-

ky mladší, např. Jarmila Horáková a J. Šejbalová. Na Vinohradech - a od roku 1929 i v Národním divadle - byla analytikem současných žen v stresových situacích. Vytvářela ženu zrnovanou, nervózní, myslivou, sebezpytující, ale na první pohled nahraditelnou, prostou, všední. Hrála ženy prostých tužeb a cílů, toužící po kousku životního štěstí, ženy v zásadě smutné, ale nerezigující. Byly to postavy aktivní a zápasivé, tak jako Scheinpflugová sama, silné v sobě, ale zároveň toužící přimknout se k lidem. Svá zraňovaná nitra ukrývaly její hrdinky rády pod maskou někdy až excentrického veselí a případně i neobvyklé činorodosti. Scheinpflugová přinášela nový obraz ženské tragiky, daleko civilnější, než jaký v tu dobu ztvárňovala L. Dostálová, herečka rovněž mimořádného rozměru.

„Dorůstá nám v ní“, napsal po premiéře Anny Kareniny v roce 1929 Miroslav Rutte, „herečka nového psychoanalytického typu, herečka rozvrácených, zmučených srdcí, herečka ženského podvědomí“.

Na vinohradském jevišti hrála O. Scheinpflugová např. Minu v Hilbertově Vině, Sonoru v Borově dramatisaci Dostojevského románu Zločin a trest, Hedviku v Ibsenově Divočké kachně a zmíněnou už Annu Kareninu. Ve dvacátých letech se zde také setkala s Mimi v Loupežníkovi a Kristinou ve Věci Makropulos.

Na Národním divadle se repertoár Scheinpflugové dále rozšířil. Vytvořila např. Corneliu v Králi Learovi, titulní postavu v Connersově Popelce Patsy, Milenku v Cocteuově Milovaném hlase, Shawovu Svatou Janu,

Hsinungovu Paní Studánku, Girgauduxovu Elektru, Shakespearovu Julii, Káťu v dramatinizaci Tolstého dramatinizaci Vzkříšení, Lady Macbeth, titulní roly Billingeroviy Čarodějky passovské, Euripidovu Medeu.

Na státní reprezentativní scéně stala se O. Scheinpflugová členem mikrosouboru J. Frejky. Jejím častým partnerem býval tehdy Ed. Kohout, herec sice z generace starší, avšak v mnohém jejím jevištním typem spřízněný.

Za nacistické okupace, kdy mohla několi-krát znovu pracovat s Janem Borem, který se tehdy stal šéfem činohry, byla paní Olga perzekuována a po určitou dobu vzdálena divadlu.

Tehdy také začala velkoryse zabezpečovat pozůstalost Karla Čapka, což byla činnost, kterou teprve v budoucnost bude umět ocenit.

Tehdy se také vážně zhoršilo její zdraví. Veřejnost se však teprve po její smrti dověděla, že celou tu svou všestrannou činnost vykonávala po léta s těžkou srdeční nemocí, v bolestech, které by jiného člověka třeba vyřadily z práce.

Mistrovských poloh dobírala se O. Scheinpflugová v letech, kdy se začala přehrávat do rolí stárnoucích žen. Nebála se na scéně stárnout. Dokonce prohlásila, že se nemohla rolí stárnoucích a starších žen dočkat. A tak napsala počátkem dvacátých let v jednom časopise: „Máš smysl pro charakteristiku, těším se už, až budeš jednou hrát staré báby; kdepak, mládí, to je určitá jednotvárnost, ale pak, když už je člověk jaksepatří svůj - v tom se dají dělat věci!“

Obrat k novému okruhu rolí ohlašovala už Matka Riva ve stejnojmenné hře A. Bergra /1954/. Herečka hrála Raněvskou v Čechovově Višňovém sadu, Olgu ve třech sestřích, madam Tabun Tarkovskou v Leopoldově Zlatém kočáru, Rosu Griggsovou v Podzimní zahradě Lilian Hellmanové, Phoebe Ricetovou v Osbornově Komikovi a Strunovou v Hrubínově Křišťálové noci. Tvořila rozporuplné stárnoucí ženy, zraňované a rozbité, zachraňující se všemi silami na okraji propasti. V některých rolích divák cítil zvláštní vzrušující polaritu mezi intelektuálkou velkého formátu a ženo z lidu. Její chůva v Krejčově inscenaci Romea a Julie byla komediantská temperamentní babka, naplněná tisíciletým fištrónem a mazaností lidu. Na život se dívala bez iluzí, věcně, velice realisticky, i zároveň s jistou lítostí, že není přece jen lepší. V posledních týdnech svého života si jako host zahrála na Vinohradech titulní roli Čapkova dramatu Matka, které vzniklo na její námět v předvečer druhé světové války. Byla to matka nepatetická, nesmírně už unavená, zraněná a přece agilní a myslivá. Při hře držela v ruce bílý kapesníček. Měla v něm pilulku proti srdečnímu záchvatu, hrála tuto roli už s velkými bolestmi a potížemi. Naposled vystoupila, přes varování kdekoho, 10. dubna 1968.

Protějškem této mistrovské divadelní tvorby byla Klára v rozhlasovém nastudování Bollovy Romance a Rooneyová v Backetově hře Všichni, kdož padají.

Filmovým pedantem této tvorby je zejména stará teta v Sychrově filmu Pro každý den odvahu. Velký ohlas měl i její výkon v te-

levizním seriálu Eliška a její rod.

O. Scheinpflugová byla herečkou čapkovského vidění světa. Rozdíl mezi ní a jejím mužem, pokud jde o postoj k světu, tkvěl především v tom, že Scheinpflugová se musela vyrovnat i se složitými situacemi, kterých se už Čapek nedožil. Ve srovnání s čapkovskými lidmi jeví se proto lidé, které O. Scheinpflugová ve svých zralých letech na divadle vytvořila, jako daleko rozporuplnější a konfliktnější, právě proto, že nesly v sobě skutečnosti Čapkem neprožité.

Snad vůbec nejpozoruhodnějším rysem hereckého díla této velké umělkyně bylo, že dovedlo strhnout svým poselstvím i způsobem uměleckého ztvárnění vysoce náročného intelektuála i ne zvláště připravené vnímatele, řadové diváky. I Scheinpflugová, právě tak jako Čapek, dokázala tvořit postavy plně rezonující. Jestliže v mladších letech rozvíjela dědictví L. Dostálové, pak v době zralosti přistavila několik vynikajících lidských exemplářů ke galerii své velké učitelky Hübnerové.

Už řadu let není paní Olga s námi a život běží, opony jdou vzhůru, diváci tleskají nebo se nudí, smějí se či pláčí. Takový už je život.

Vzpomínka na ni však nebledne.

Z odstupu času si snad lépe než když byla mezi námi uvědomujeme, že její život byl Krásný a velký a také typicky český herecký osud, v němž nikdy nešlo a nikdy by ani nemělo jít jen o potlesk. Kdysi mi řekla, že by nikde jinde nemohla žít, protože každý z nás je spoluzodpověden za to, co se děje s naší zemí. Toto její osobní přiznání bylo vlastně formulací postoje, které zaujímaly gene-

race jejích předchůdců, hereček a herců, když ne snad vždycky, všude po celý život, tak alespoň ve chvílích rozhodných. Byla složitě spjata se svým časem, pronikala k lidem především jako herečka, ale i verši, prózou a dramaty snažila se dobrat tajemství a problému svých současníků, vedla nás k poznání a k úctě k člověku, k lidskosti. Její dílo má tvář, profil, řád, logiku, jednotu, je to prostě - dílo budící respekt. Zanechává brázdou nevymazatelnou v našich kulturních i společenských dějinách.

Byla jsem na světě

/Úryvek z nevydaných vzpomínek Olgy Scheinpflugové, který na prosincovém večeru SBC přednesl Jaromír Hanzlík./

Začátek mého členství /V roce 1922/ v tomto hereckém i kolegiálním ráji byl požehnán velkým dojmem a jedinečným ziskem, přijeli sem hostovat Moskevští. Zнала jsem jejich vynikající pověst z předcházejících zájezdů, kdy jsem ještě byla umělecky na houbách, ale skutečnost předčila všechno očekávání. Několik dní jsme žili v úžasu, jemuž podlehl největší herci stejně silně jako my na začátku své umělecké odpovědnosti. Nedosažitelná kultura psychologie a relativismu, požehnaná poezií lidskosti. Rozechvěli mě, jako musí rozechvět mladého malíře první návštěva Louvru. I když už se má generační bujnost tenkrát odvážila v duchu představ, že to a ono by se mohlo vyslovit méně bolestně, méně zdůrazněně a hlavně ve výrazové zkratce, musela jsem kapitulovat, a z diváka v orchestru, kde jsme my herci seděli, se stal pozorný žák. Obecenstvo bylo stejně nadšené

jako my. Praha měla odjakživa jemná umělecká tykadla, takové ovace jako tenkrát v Čechách tato slavná skupina hereckých veličin jistě sotva měla. Višňový sad, Tři sestry, Bratři Karamazovi, Na dně, Hamlet. Nevěděli jsme, koho z ansámblu označit za největšího. Knipper Čechová se svou důstojností, obestřená duchovní září svého muže, zajímavá Germanová s žízňivými ústy a s tělem antické tragédie, půvabná růžička Kryžanovská s dívčí naivitou shakespearovské i ruské Ofelie, mladistvá i trochu tvrdší Tarasová, která se s ní dělí o úspěch v alternacích. A herci bohatýři, produševnělý Kočalov, divoký Berněv, hrdinský Bakšejev a věčný poutník Pavlov, obři nahloučení na malé ploše jedné scény, kteří rozdělení po světových jevištích by museli zaručit desítkám divadel vrcholnou úroveň.

Moji starší kolegové, kteří už viděli Moskevské podruhé, odhadovali, že nejméně výraznou hereckou osobností v tomto ansámblu vyvolených byl Stanislavskij, skvělý režisér a největší divadelní teoretik. Jaroslav Kvapil se všemi jednal jako nejbližší přítel, pyšný na to, že se mu podařilo dopřát divadelní Praze tuto podívanou, a hercům školu, která znamenala nutně epochu ve vývoji každého z nás.

Paní Růžena Šlemrová, do jejíž šatny jsem byla přidělena, se od počátku ke mně chovala kavalírsky, zvala mě jako ostatní kolegy k sobě, kde několik večerů oslavovali Moskevští své úspěchy. Žertovalo se tam, bratřilo a popíjelo, filozofovalo i debatovalo, a já měla čest poznat tyto osobnosti i v soukromí a líbat se s mnohými na přátelství, a pak i na rozloučenou. Slavná skupina žila v emigraci a z očí herců i z jejich hry nevymazal stesk

po rodné zemi, jejíž řeč i umění proslavili po světě. Snad právě toto bloudění bez domova násobilo jejich citovost a vzněcovalo nervovou soustavu k tak jedinečné a přesvědčivé síle.

A za rok po nich přijelo moderní ruské Studio, také emigranti, s mladým hercem A. N. Čechovem v čele. Byl prý synovcem Antona Pavloviče a příbuzenská genialita tu vyvrcholila. Zahrál Strinbergova Ericha 14, Dickensova Cvrčka u krbu a Shakespearův Večer tříkrálový, aby nám v moderní expresionistické stylizaci Ericha, v realistické drobnokresbě stařečka v Dickensovi a v renezanční tragikomedii Malvolia ukázal, že se jednou za století zrodí absolutní génius herectví, vrchol formátu tvárného, básnického i lidského, o jakém nemají ani nejnáročnější požadavky a divadelní představy ponětí. Tento Čechov, útlý, tuberkulózní, poznamenaný trudovitostí v tváři, připomínající trýznivou nemoc akné, překonal všechny představy o tom, co může vyjádřit jeden herec ve třech stylech, ve třech postavách, autorech a formách. Po nadšení, které se nám zmocnilo při hře Moskevských, se zjevením Studia, tj. Čechovova dostavilo naprosté ohromení. Čtyřicet let je dosud na tuto vzpomínku bezmocných, nezastřelo mi jediný detail, jediný pohyb tohoto zjevení. Často se přede mnou choulí Čechovův Erich, vyděšený, s panenkou v ruce šílený, a přece lidštější než ti, co si domýšlejí na svůj zdravý rozum, neopouští mě stylizace jeho pohybů, podobná antickým štítonošům na starých vlysech, obraz a člověk, člověk a báseň, báseň a herec. A šeptavý, realistický dědeček Dickensův s ťapkovou bačkorovou chůzí stárí,

Bezzubá výslovnost a stařecká poklona, hasnoucí ohníček člověčiny. I směšný Malvolio, tatrman domýšlivosti, renezanční každým pohybem a tragikomický jako slavné žluté podvazky a kostým.

Jaroslav Kvapil vzrušeně doznal, že v divadelní říši nikdy nic takového neviděl, že ten vyzáblý ruský host s pomuchlanou tváří herce je prostě zázračný úkaz, a Čapek si zneprátelil Romana TŮMU, KDYŽ NAPSAL POD DOJMEM TOHOTO ZJEVENÍ: „kdybych byl hercem, šel bych se utopit.“ - Dali pak s Jaroslavem Kvapilem hlavy dohromady a nabídli Čechovovi, znavenému cestováním i obtížnou, stravující chorobou, že ho na dá Vinohradské divadlo na své útraty učít češtině. Nabídli mu angažmá za nejlepších podmínek. Čechov byl dojat, ale odřekl, ačkoli přiznal, jak mu neprospívá věčné cestování ze země do země, závisela však na něm existence celého nevelkého souboru. Prozradil, že dlouho stonal, a proto nyní nemají dost peněz. Kvapil a Čapek sáhli do kapes a uspořádali decentně mezi umělci sbírku, a místo obvyklých košů na rozloučnou jsme donesli Čechovovi peněžitý dar pro celý ansámbl. Odjeli do nezapomenutelná a další vývoj událostí nás naplnil lítostí. Studio se brzy rozpadlo a geniální hráč Čechov přijal pozvání od Maxe Reinhardta, kde vystoupil v Artistech. Režisér mu vymyslel mimické scény, upravil mu text na nejmenší počet slov a tak ho předvedl ve skvělé hře těla i tváře, blízké pantomimě.

Jela jsem za ním do Berlína, tam jsem si často oskočila na režie Hilpertovy a Reinhardtovy v cizím prostředí s cizí řečí, jsem na

něho počkala po představení. Připomněla jsem mu Prahu, Kvapila i Karla Čapka, i to, co dal tenkrát před lety českému diváku a herci. Kývl hlavou, zachumlal se do šály a kašlal. Kašlal hůř než v Praze. Vanula z něho samota, stesk, zabloudění a nemoc, a mně tam před zhasínající budovou Reindhardtova divadla bylo do pláče. Kdykoli si uvědomím trýzeň a nekonečný smutek umělců, kteří utekli za své rozbouřené země, vždycky vidím Čechova v té smutné šále i ve scéně hry, kde si těžce obhajoval cizí řeči a v cizím prostředí své právo na velikost i na chleba. A lituji i ty, co dobyli v cizině největší slávu a bohatství, protože umělec, který nemůže být spjat se svou zemí, je vždycky ochuzen o pocit nejsilnější a nejslavnější, že slouží majestátu i živlu své řeči.

II. ZPRÁVY Z ČINNOST SBČ - OHLASY

V a l n á s c h ů z e . Společnosti bratří Čapků se konala v pondělí 17.IV.1978 ve Smetanově muzeu v Praze. Předseda dr. F. Krčma, jednatelka M. Pfanová, Ot. Zdeněk a dr. J. Slavík podali shromážděným členům zprávy o činnosti za uplynulé období. Odstupujícímu výboru bylo uděleno absolutorium a byl zvolen nový výbor v tomto složení:

Místopředseda: dr. Jaroslav Slavík, Praha 10
Další členové výboru:

Kateřina Dostálová, Praha 10
Zasl. umělec František Filipovský,
Praha 3

Dr. J. Horák, Praha 1
Renata Hrušková, Praha 6

Jindřich Jaroš, Praha 4
Dr. j. z. Novák, Praha 2
M. Pášová, Praha 3
Milena Pfanová, Praha 9
Jaroslava Reitmannová, Praha 10
Ot. Zdeněk, Praha 4

Náhradníci:

Dr. Tomáš Halík, Praha 4
doc. Eduard Hofmann, Praha 5
dr. Jindra Jarošová
zasl. umělec Štěpán Lucký, Praha 6

Přehlížitelé účtů:

Jan Mojžíš, Praha 3
Anežka Červenková, Praha 1

Zástupce Malých Svatoňovic: Josef Kábrt

Zvýšení členského příspěvku:

Na návrh jednatelky SBČ M. Pfannové jednalo plénum valné schůze o zvýšení členského příspěvku z dosavadních 20,- Kč na 40,- Kč. Po živé debatě valná schůze zvýšení členského příspěvku jednomyslně schválila. Zdůvodnění výboru SBČ, které přednesl Ot. Zdeněk, otiskujeme.

Odstupující výbor vám, vážení přátelé, navrhuje zdánlivě nepříjemnou věc tj. zvýšení členského příspěvku na 40,- Kčs ročně. Dovolte mi, abych tento návrh odůvodnil a hned vyslovil přesvědčení, že jej uznáte a schválíte!

1/ Pronájem sálů na naše hodnotné podvečery stojí v průměru 1 200,- Kč, takže režijní příspěvek ve výši 5 Kč nestačí mnohdy výdaje uhradit. A to ještě znovu upozorňuji, že všichni účinkující až dosud nebrali žádné honoráře. Kdybychom v budoucnu tuto ochotu nenalezli, sotva bychom vůbec vystačili.

2/ Vydání jednoho čísla Zpravodaje si vyžaduje nákladu přibližně 1000,- Kč, při čemž všichni činovníci a jejich pomocníci dělají

všechny práce včetně expedice zdarma.

3/ Konečně se ukázalo, že jako korporace musíme platit dvojnásobnou výši poštovného, což opět zatěžuje velikou měrou rozpočet. Při této příležitosti se zároveň omlouváme těm členům, kteří v několika málo případech museli na jednoduché poštovné doplatit.

Protože jsme nechtěli zvyšovat režijní příspěvek na podniky námi pořádané /který je ostatně vůbec nejnižší v Praze/, nezbyla jiná možnost než vás požádat o souhlas ke zvýšení členského příspěvku. A velmi by nám prospělo, kdybyste pomohli zvýšit členskou základnu, aby nás bylo dvakrát tolik. Děkujeme vám.

Výbor SBČ

Středisko státní památkové péče a ochrany přírody středočeského kraje dokončilo potřebné opravy a doplňky v Čapkově památníku na Strži a znovu je otevřelo veřejnosti. Úpravy v podkroví v expozici národní umělkyně Olgy Scheinpflugové byly rovněž skončeny a celá Strž je připravena přivítat návštěvníky.

Rekonstrukce muzea bratří Čapků v Malých Svatoňovicích, o níž jsme vám podali zprávu v 1.č Zpravodaje, je dokončena. Opětné otevření muzea se očekává před letošními prázdninami.

S lítostí oznamujeme, že zájezdy na Strž ani do Svatoňovic nemůžeme zatím uskutečnit - nepodařilo se nám zajistit autobusy. Ale doufáme, že 30. září se to podaří. Přihlášky přijímá jednatelka M. Pfannová.

Retrospektivní výstava Josefa Čapka, kterou Národní galerie připravovala k 90. výročí umělcova narození /23.3.1887/ musela být z

technických důvodů přesunuta na jaro až léto příštího roku, t.j. na rok 1979.

Nová kniha sovětského bohemisty S. V. Nikolského Fantastika a satira v díle Karla Čapka vyšla v Čs. spisovateli. Autor v ní vychází od prvního Čapkova samostatného dramatu RUR a přes Věc Makropulos, Továrnu na absolutno a Krakatit dospívá k rozboru Válka s mloky, kterou pokládá za vrcholné, syntetické dílo této žánrové polohy v Čapkově tvorbě.

Výbor SBČ pokračoval v tradici pietních vzpomínek na Vyšehradě a důstojně tam vzpomněl bratří Čapků i osobně z jejího okruhu. V úmrtní den Karla Čapka /25.XII.1977/ promluvil u jeho hrobu na Vyšehradě dr. F. Krčma. - Na výročí narození Josefa Čapka /23.III.1978/ vzpomněl prof. Karel Čapek u hrobu, v němž sice J.4. nemůže odpočívat, ale jenž zůstal symbolem jeho odchodu. - K 75. výročí narození O. Scheinpflugové /3.XII.1977/ promluvil nad jejím hrobem dr. F. Krčma, a její verše recitovala členka ND F. Poznerová. - K desátému výročí úmrtí národní umělkyně O. Scheinpflugové sešli se na Vyšehradě členové výboru a rodiny a promluvil k nim dr. F. Krčma. - Devadesátého výročí narození národního umělce Františka Langra vzpomněl SBČ ústy svého předsedy dne 3.3.1978 na Vyšehradě. - Jménem SBČ byly na hroby položeny kytice květin.

Hru bratří Čapků uvedlo ND Bosenské krajiny a Banjaluky. Premiéra i další reprízy vyvolaly nevšední zájem diváků, z nichž mladší se setkávají s divadelní tvorbou bratří Čapků poprvé.

Prosíme své členy, kteří změni adresu, členky, jež se provdaly, aby ním sdělili změnu bydliště, jinak s Vámi nemůžeme zůstat ve spojení. Děkujeme, že přiloženou složenkou uhradíte členský příspěvek 40,- Kč.

Zpravodaj SBČ, 6. číslo, Květen 1978
Neprodejný výtisk - jen pro vnitřní potřebu
Společnosti bratří Čapků. Z pověření výboru
SBČ redigují K. Čechák, J. Opelík, J. Raitman-
nová-Scheinpflugová, J. Slavík, J. Šetlík.
Zpravodaj je rozesílán podle potřeby a
technických možností.

Adresa Společnosti: Poštovní schránka 284,
hlavní pošta, Jindřišská 14, 110 00 Praha 1.
Účet u Státní banky čs. Praha 1, č. 11-3001-
8, běžný účet č. 909 542 České státní spo-
řitelny, městská pobočka Václavské nám. 42,
110 03 Praha 1.